

Fysieke dragers

- nederzettingen van verschillende types die verband houden met de leefwijze van jagers en verzamelaars van de bewoners in het Laat Neolithicum; de nederzettingen zijn in hun onderlinge samenhang en in relatie tot het toenmalige landschap goed bewaard gebleven,
- de hoge verwachtingswaarde in de rest van het gebied, ook voor resten uit de bronstijd,
- het geometrische patroon van wegen en verkaveling in de groetpolder,
- de samenhangende kenmerken en patronen in het veenweidelandschap van De Gouw met onder andere:

- de opstrekkende verkaveling met een enigszins onregelmatig slotenpatroon,
- de besloten bebouwingslinten in contrast met het tussenliggende open weidegebied,
- fraaie (en beschermde) dorps- en stadsgedichten van Kolhorn, Twisk en Medemblik.

INVENTARISATIE VAN DE BELEIDSKANSEN

Bestemming en beschermingsstatus

- intensiveren van de bescherming van de archeologische waarden in de bestemmingsplannen,
- aanwijzen bollenconcentratiegebied om de uitbreiding van de bollenteelt uit de waardevolle gebiedsdelen te kunnen weren.

Integrale gebiedsgerichte acties

- inzetten van het landinrichtingsinstrumentarium voor een functieverandering op de archeologisch waardevolle terreinen gekoppeld aan een verbod van de agrarische mogelijkheden,

- opnieuw opstarten van, en draagvlak creëren voor plattelandsvernieuwing,
- continueren van speerpuntenproject van de ROB in De Gouw en omstreken.

Inrichting, inpassing, herstel en visualisatie

- goed inpassen van de natuurontwikkeling in De Gouw,
- goed inpassen en sturen van de stads- en dorpsuitbreiding bij Hoogwoud, Opmeer, Wognum, Westfrisia-West, Midwoud-Oostwoud, Abbekerk en Medemblik en van de ontwikkeling van bedrijfsterrainen bij Medemblik, Wognum en De Veken bij Opmeer.

Onderzoek, voorlichting en erkenning

- verrichten van archeologisch onderzoek in het overige gebied van De Gouw.

VOORGESTELDE BELEIDSTRATEGIE

Instandhouden cultuurhistorische identiteit

- op grond van streek- en bestemmingsplannen,
- voordracht voor Werelderfgoedlijst UNESCO.

Ontwikkeling cultuurhistorische identiteit

- aansluiten bij bestaande initiatieven, met name natuurontwikkeling en natuurbeheer,
- onderzoek naar wenselijkheid gebiedsgerichte aanpak op provinciaal niveau (landinrichting).

6.29 Bergen-Egmond-Schoorl

CULTUURHISTORISCHE IDENTITEIT

Karakteristiek

Het gebied Bergen-Egmond-Schoorl is een duinen-, duinontginningen- en strandwallenlandschap van Europese betekenis. Het gebied wordt gekenmerkt door een enorme geologische en archeologische rijkdom, waarvan het grootste deel nog niet is onderzocht en onbekend is. Verder is het huidige landschap een relatief gaaf voorbeeld van dit type kustlandschap en ook het grote aantal buitenplaatsen en ruïnes van kastelen is in cultuurhistorisch opzicht van belang.

Kenmerkend voor dit landschapstype zijn op de eerste plaats de strandwallen met daartussen de lager gelegen strandvlakten. De strandwallen zijn smalle, langgestrekte zandlichamen die tussen 3000 en 1500 voor Christus door de zee zijn afgezet. Op de strandvlakten bevond zich een intergetijde-landschap van de voor-malige delta van het Oer-IJ. Later werden deels over het oude landschap de jonge (huidige) duinen gevormd. Onder de jonge duinen bevinden zich nu nog intacte 'landschappen' van voor de overstuiving, uit de bronstijd, ijzertijd, Romeinse tijd en de Middeleeuwen. Daar ligt een uniek complex van resten van de voortdurende bewoning die er in het gebied heeft plaatsgehadt. Deze bewoning van het gebied kent de volgende fasen:

- 1 bronstijd: bewoning op strandwallen en binnen-duinen
- 2 ijzertijd: bewoning breidt zich uit naar de stroomwallen in het Oer-IJ-estuarium (Friezen) maar ook in het veen
- 3 Romeinse tijd: dichte bevolking tot circa 350 na Christus

4 350 tot 550 na Christus: schaarse bewoning door wateroverlast

5 opkomst Friese handel: uitbreiding bevolking

6 Karolingische tijd: bloei van de bevolking

De bewoningsresten zijn op nationale schaal zeldzaam en representatief voor het duingebied met een grote informatiewaarde. Door de afdekking met jonge duinen zijn ze goed bewaard gebleven. De onderlinge relaties tussen de verschillende sites en hun relatie met de fysieke omgeving is goed bewaard gebleven.

Er bevinden zich bovendien delen van de oudste fasen van de vorming van oude duinen die elders achter de jonge duinen liggen en daar veelal aangetast zijn.

Landinwaarts wordt het huidige landschap nog steeds bepaald door het patroon van de (oude) strandwallen en -vlakten. De strandwallen zijn nu meer bewoond en het landschap is er meer besloten. De strandvlakten zijn nu relatief open en onbebouwd. Naast dit verschil

in karakter is het karakteristieke patroon van waterlopen in met name de strandvlaktes van belang. Het

geometrische patroon van gegraven vaarten en het zeer grillige natuurlijke patroon van de kleinere waterlopen is heel karakteristiek voor dit landschap. De grillig verloopende waterlopen, voor zover aanwezig, zijn veelal geënt op de zeer oude kreken van de Oer-IJ.

Bijzonder is het contrast tussen de open Harger- en Pettemerpolder, de strakke en kale zeedijk en de grillige en besloten rand van duin en duinzoom.

Fysieke dragers

- het duingebied en het binnenduingebied: bewoningsresten en resten van agrarische exploitatie vanaf de bronstijd, die vooral onder de duinen goed bewaard zijn gebleven,
- het aangrenzende veengebied: resten van vroege veenwinning.

■ delta van de Oer-IJ: bewoningsresten en resten van agrarische exploitatie uit de ijzertijd tot de Late Middeleeuwen, die in hun onderlinge samenhang en in samenhang met het fysieke milieu goed bewaard zijn,

■ de opbouw en samenhang van de kustlandschap met een onderscheid in duinzoom en strandvlakte met kenmerken en elementen als:

– de beslotenheid van de duinzoom met relatief een hoge concentratie aan bebouwing en dorpen,

– de buitenplaatsen in de duinzoom,

– de ruimtelijke weerslag van de historische

gezondheidsfuncties en van de kunstenaars-

kolonies uit Interbellum, Bergen en Schoorl,

– de waterleidingcomplexen Bergen, Heemskerk en Castricum,

– de fraaie dorpsgezichten (Egmond aan de Hoef en Bergen),

– de lokale patronen van houtsingels op de strandwallen,

– de open akkertjes en geestgronden aan de

duinzoom in relatie tot de geestnederzetting,

– het onregelmatige en dichte patroon van waterlopen en sloten nog vaak geënt op oude kreekpatronen in de strandvlakten,

– de openheid en lage ligging van de strandvlakten (relatief weinig bebouwing en beplanting),

– de besloten oostrand van de strandvlakte gevormd door de bebouwing en het meer

besloten landschap van de strandwal van

Alkmaar–Heiloo, Castricum,

■ de Hondsbossche Zeewering.

INVENTARISATIE VAN DE BELEIDSKANSEN

Bestemming en beschermingsstatus

- toepassen van de Wet aanwijzing Noord-Hollands Duinreservaat,
- verstevigen van de aandacht voor de archeologische waarden in de gemeentelijke bestemmingsplannen,
- provincie kan meer archeologische monumenten aanwijzen.

Integrale gebiedsgerichte acties

- een deel van het gebied is aangewezen als Nationaal Park met beschermingsstatus en mogelijkheden voor beheer van elementen, visualisatie en informatievoorziening,
- het strategisch groenproject en landinrichtingsproject Bergen–Egmond–Schoorl ten behoeve van natuurontwikkeling, recreatie en landbouw biedt ook mogelijkheden voor de versterking van de cultuurhistorische identiteit.

Inrichting, inpassing, herstel en visualisatie

- meelifen met de ontwikkeling van de ecologische verbingszone rondom Castricum op basis van Kustvisie LNV,
- bij natuurontwikkeling in de Harger- en Pettemerpolder en op de overgang van de duinen naar de polders, goed rekening houden met de cultuurhistorische identiteit en gebruikmaken van de mogelijkheden voor versterking van de identiteit,
- gebruikmaken van de mogelijkheden binnen de Randstadgroenstructuur door mee te liften met de ontwikkeling van bos- en recreatieterrein en landschapsbouw,

- goed inpassen van nieuwe woningbouw (Egmond aan de Hoef, Limmen en De Waterakkers te Heemskerk) en uitbreiding van bedrijventerreinen rond de grotere kernen (Bergemeer, Egmond aan De Hoef en Limmen,
- goed inpassen van de verbreding van de A9.

Beheer en gebruik

- beheer en conservering van de cultuurhistorische waarden in het duingebied door de natuur- beschermingsorganisaties en waterleidingmaatschappijen,
- zorgvuldig omspringen met de archeologische waarden binnen het landbouwkundig grondgebruik en beheer zoals diep ploegen en egaliseren ten behoeve van de bollenteelt.

Onderzoek, voorlichting en erkenning

- opstellen gemeentelijke archeologische beleidsplannen,
- intensievere aandacht voor archeologische waarden in de historische kernen,
- ondersteunen van de plannen en initiatieven van de plaatselijke historische werkgroepen.

VOORGESTELDE BELEIDSSTRATEGIE

Instandhouden cultuurhistorische identiteit

- op grond van streek- en bestemmingsplannen.

Ontwikkeling cultuurhistorische identiteit

- aansluiten bij bestaande initiatieven, met name Nationaal Park, strategisch groenproject, landinrichting, natuur- en bosontwikkeling en natuurbeheer, recreatie,

- inspelen op bestaande ontwikkelingen, met name verstedelijking,
- vergroten betrokkenheid particulier initiatief.

6.30 Schermer–Eilandspolder

CULTUURHISTORISCHE IDENTITEIT

Karakteristiek

Het gebied Schermer–Eilandspolder bestaat uit een droogmakerijen- en een veenweidelandschap, die in een bijzonder fraai contrast ten opzichte van elkaar zijn gesitueerd. De kenmerkende objecten, elementen en structuren zijn zeer gaaf en goed herkenbaar aanwezig in een sterke onderlinge samenhang.

De Schermer is de laatste van de grote droogmakerijen die in 1635 werd drooggelegd. De Nederlandse droogmakerijen hebben een internationale voorbeeldfunctie vervuld. Die voorbeeldfunctie betreft zowel het landschap en de toegepaste landschapsarchitectuur, als de waterstaatskundige en planologische aspecten.

Internationaal gezien zijn droogmakerijen een relatief zeldzaam voorkomend landschapstype. Na de drooglegging is de Schermer ingericht met een zeer regelmatig patroon van wegen en percelen. In tegenstelling tot de Beemster zijn de wegen in de schermer niet systematisch beplant. Daardoor is de Schermer veel opener. Ook wordt de Schermer gekenmerkt door wat 'armere' behuizingen dan in de Beemster.

De Eilandspolder is een deels onverveend veenweidegebied gelegen tussen de droogmakerijen Schermer, Beemster en Starnmeer. Het landschap is gevormd door landbouwontergraving en vervening. Het gebied wordt gekenmerkt door de zeer vele brede slootjes

en meetjes die zijn overgebleven na de vervening. Binnen de polder liggen een aantal kleinere droogmakerijen, deze delen van de Eilandspolder zijn pas in de 19^e eeuw drooggemaakt. Deze droogmakerijen vertonen een onregelmatige percelering net als het veenontginningsgebied, hoewel de inrichting hier wel planmatiger heeft plaatsgevonden.

Fysieke dragers

- het contrast tussen het droogmakerij- en het veenweidelandschap met de ringdijk als verbindend en contrasterend element tussen beide landschappen,
- de samenhangende structuren, elementen en kenmerken in het veenweidegebied:
 - de bewoningssassen en dijkdorpen zoals Graft–De Rijk (beschermd gezicht), Groot Schermer, Schermerhorn en Driehuizen,
 - de regelmatige strokenverkaveling en onregelmatige blokverkaveling,
 - de ontginningsgrenzen en dwarsloten,
 - de dijken, kaden, molens en doorbraakkolken,
 - de turfgraten,
- de samenhangende structuren, elementen en kenmerken in het droogmakerijenlandschap:
 - de regelmatige, losse lintbebouwing langs vaarten en wegen,
 - het rationele, orthogonale verkavelings- en wegpatroon en de relatief grote kavels van gelijke afmeting,
 - de ringdijken in contrast met de openheid van de droogmakerij zelf,
 - de vaarten en tochten,
 - de molens, molenplaatsen en (voormalige) molengangen,